

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І БОГОСЛОВ'Я

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань: 19 Архітектура та будівництво, 02 культура і мистецтво;
11 Математика та ін.

спеціальності: 192 Будівництво та цивільна інженерія, 022 Дизайн; 112 Статистика, та ін.

Викладач (-і)	Северинюк Валентин Матвійович
Контактний тел.	050-298-07-92; кафедра: 0612204722 (внутр. 138)
E-mail:	severyniuk@ukr.net
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=516
Консультації	<i>Очні консультації:</i> середа (10:00 – 12:00), а. 418, головний корпус КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/message

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» є нормативною для бакалаврів спеціальностей: 022 Дизайн; 112 Статистика та ін., де заплановано її викладання в КПУ. Згідно з навчальним планом денної форми навчання, вивчення дисципліни заплановано на 1-й семестр 1-го курсу.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами аудиторних навчальних занять відповідно до навчального плану є: лекції; семінарські заняття, а також консультації.

Семінарські заняття передбачають: узагальнення лекційного матеріалу; індивідуальне опитування; колективне обговорення нагальних теоретичних та практичних питань Історії України та культури; перевірку домашніх завдань; тестування; виступ студентів з реферативними повідомленнями, участь у дискусіях.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на семінарських заняттях у формі усних відповідей, самостійних робіт та модульних контрольних робіт.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 1 семестру здійснюється у формі екзамену.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 120 год., у т. ч. 56 годин аудиторних занять і 64 години самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 4.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
4	120	48	32	-	16	72

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний рік	Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/ вибіркова
2024/2025	1	1	загальна	нормативна

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Викладання навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» передбачає на основі засвоєних студентами фактичних і теоретичних знань формування у майбутніх молодих спеціалістів стійкого інтересу до проблем вітчизняної історії та здобутків національної культури, почуття патріотизму й національної гідності, особистої причетності до збереження і творення самобутніх духовних і матеріальних надбань українського народу в контексті загальнолюдського історичного процесу.

Завдання навчальної дисципліни

- простежити у межах певних історичних періодів процес якісних змін у політичному, соціально-економічному та культурному розвитку українського народу;
- висвітлити діяльність видатних постатей вітчизняної політичної та національно-духовної історії;
- проаналізувати сутність та генезу найпомітніших течій суспільно-політичної думки в Україні, зокрема української національної ідеї, у зв'язку із відповідними процесами в інших країнах слов'янського світу.
- розкрити характер відносин України з сусідніми державами за різних історичних обставин;
- допомогти студентам зрозуміти витоки українського народу та історичну необхідність його державної незалежності, головні чинники її здобуття;
- вивчити спільні закономірності та специфіку окремих етапів боротьби українського народу за здобуття власної держави та збереження її суверенітету;
- показати здобутки та проаналізувати причини і наслідки невдач українських державотворчих змагань.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти

повинні знати:

- основні періоди вітчизняної історії, внутрішні та зовнішні умови політичного, соціально-економічного та культурного розвитку українського народу;

- коли і де відбувались найважливіші, принципового значення, події в історії України;
- імена, роки життя і діяльності відомих історичних діячів;
- джерела і форми визвольних змагань українського народу;
- особливості виникнення та існування історичних форм української держави;
- причини тривалості, невдач і здобутки державотворчих зусиль різних поколінь українства;
- основні концептуальні положення наукових досліджень з проблем української історії;
- конкретне значення історичних термінів і понять.
- ключові поняття культури, її структуру та функції, місце в системі світової цивілізації;
- основні історичні періоди та головні тенденції розвитку української культури упродовж XIX–XX ст., імена її найвидатніших представників та їхній внесок у загальний культурний спадок українського народу;

**Після вивчення дисципліни студенти
повинні вміти:**

- аналізувати та узагальнювати історичні факти і явища, розрізняючи їх причини та наслідки;
- співвідносити окремі факти історії з конкретною історичною епохою;
- встановлювати послідовність і взаємозв'язок між історичними подіями;
- робити висновки із засвоєного фактичного матеріалу, логічно обґрунтовувати власну точку зору;
- самостійно опрацьовувати окремі документальні джерела та підбирати відповідну дослідницьку та довідкову літературу;
- дотримуватися принципів історизму та об'єктивності в оцінюванні фактів, подій, явищ;
- виходячи із засвоєних знань, оцінювати характер, історичний контекст формування тих чи інших духовних цінностей;
- аналізувати явища духовного життя в Україні;
- вільно орієнтуватися в процесах розвитку української культури як оригінального явища слов'янської та світової культури;
- збагачувати власні інтелектуальні спроможності та духовну культуру шляхом самоосвіти в набутті історичних знань;
- формувати власне ставлення до процесів та стилів української культури;
- турбуватися про збереження та примноження національної культурної спадщини;
- виконувати письмові роботи на історичну тематику (реферативні, контрольні, екзаменаційні) та вирішувати тестові завдання;
- брати участь у творчих дискусіях на теми історії України та української культури;
- застосовувати отримані знання з курсу «ІСТОРИЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» під час вивчення інших навчальних дисциплін гуманітарного циклу та в повсякденному житті.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальностей: 192 Будівництво та цивільна інженерія вивчення дисципліни «ІСТОРИЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» сприяє формуванню **компетентностей та програмних результатів навчання:**

Загальні компетентності:

- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 7. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результати навчання:

РН 2. Брати участь у дослідженнях та розробках у сфері архітектури та будівництва.

РН 3. Презентувати результати власної роботи та аргументувати свою позицію з професійних питань, фахівцям і нефахівцям, вільно спілкуючись державною та іноземною мовою.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів і тем	Лекц.	Практ. (семін)	Завдання для самостійної роботи
Модуль 1. УКРАЇНА: ВІД ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ДО ГЕТЬМАНЩИНИ Тема 1. Давньоруська Київська держава (IX – перша половина XIII ст.)	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Соціальна структура й відносини княжої доби. 2) Наслідки монголо-татарських завоювань руських земель. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 2. Становище українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (друга половина XIV – початок XVII ст.)	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Становище православної церкви в Речі Посполитій. 2) Утворення Греко-католицької церкви. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 3. Українське козацтво (кінець XV – перша половина XVII ст.)	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Особливості козацького права. 2) Козацькі повстання кінця XVI ст. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 4. Національно-визвольна війна українського народу під орудою Богдана Хмельницького 1648–1657 рр.	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Соціально-економічні відносини в Україні напередодні війни. 2) Напрями зовнішньої політики Б. Хмельницького. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 5. Україна у другій половині XVII ст. Руїна.	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань:

Назва змістових модулів і тем	Лекц.	Практ. (семін)	Завдання для самостійної роботи
			1) Суперечливий характер соціально-економічних змін в українському суспільстві в роки антипольської війни. 2) Демографічні наслідки Руїни. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Модуль 2. УКРАЇНЦІ ПІД ВЛАДОЮ ІМПЕРІЙ ТА В БОРОТБІ ЗА ВЛАСНУ ДЕРЖАВУ Тема 6. Україна у XVIII ст.	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Порівняльна характеристика діяльності гетьманів Б. Хмельницького та І. Мазепи. 2) Наслідки діяльності в Україні другої Малоросійської колегії (1764–1786 р.) 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 7. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Наслідки для України «трьох поділів Польщі» наприкінці XVIII ст. 2) Джерела українського національного відродження (пробудження) XIX ст. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 8. Українські землі в другій половині XIX ст.	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Участь українського населення в Кримській війні 1853–1856 рр. 2) Місце промисловості України в загальноросійській економіці наприкінці XIX ст. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 9. Україна на зламі XIX–XX століть.	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Утворення перших українських політичних партій. 2) Робітничий та селянських рух в Україні періоду російської революції 1905–1907 рр. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 10. Доба Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.)	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Більшовицький переворот (революція) у жовтні 1917 р.: характер, мета. 2) Конституція УНР (квітень 1918 р.). 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 11. Воєнно-політичні події в Україні в часи Гетьманату та Директорії (1918–1920 рр.)	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Політика німецької окупаційної адміністрації в Україні влітку-восени 1918 р. 2) Політика «воєнного комунізму» радянської влади. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та

Назва змістових модулів і тем	Лекц.	Практ. (семін)	Завдання для самостійної роботи
			довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Модуль 3. УКРАЇНА В УМОВАХ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ ТА В ДОБУ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ Тема 12. Радянська Україна в 20-ті роки ХХ ст.	2	2	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Міжнародне становище українських земель на початку 1920-х рр. 2) Міжнародна допомога голодуючому населенню радянських республік. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 13. Україна в умовах зміцнення радянського тоталітаризму (1929–1938 рр.). Західноукраїнські землі.	2	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання питань: 1) Мета і зміст радянської «індустріалізації». 2) «Соціалістичне змагання»: економічний та ідеологічно-пропагандистський зміст. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 4. Виконання тестових завдань.
Тема 14. Україна під час Другої світової війни (1939–1945 рр.)	2	2	1. Самостійне опрацювання усіх питань теми за лекційним матеріалом та навчальними посібниками. 2. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 3. Виконання тестових завдань.
Тема 15. Українська РСР у повоєнне двадцятиліття (1945 – перша половина 60-х рр.)	-	1	1. Самостійне опрацювання усіх питань теми за лекційним матеріалом та навчальними посібниками. 2. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 3. Виконання тестових завдань.
Тема 16. Україна в умовах наростання кризи радянської системи (друга половина 1960-х – перша половина 80-х рр.)	2	2	1. Самостійне опрацювання усіх питань теми за лекційним матеріалом та навчальними посібниками. 2. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 3. Виконання тестових завдань.
Тема 17. Україна наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.	2	1	1. Самостійне опрацювання більшості питань теми за лекційним матеріалом та навчальними посібниками. 2. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання навчальної та довідкової літератури. 3. Виконання тестових завдань.
Всього годин	32	24	

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» використовуються такі види контролю:

1. *Поточний контроль* – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на семінарських (практичних) заняттях, перевірки виконання тестових завдань, виконання лабораторних робіт, модульних контрольних робіт тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та семінарського заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. *Підсумковий семестровий контроль* – здійснюється у формі письмового екзамену від-

повідно до графіка освітнього процесу шляхом визначення загального рівня засвоєння студентом змісту навчальної дисципліни з урахуванням результатів виконання завдань поточного (модульного) контролю. Результати поточного контролю є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ», підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, практичних, індивідуальних модульних завдань, тестів.

Оцінка рівня роботи студента протягом семестру здійснюється у межах 85 балів. Вага екзамену у підсумковій оцінці становить 15 балів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ ЗА МОДУЛЯМИ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи																	Ек- замен	Сума
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2						Змістовний модуль 3							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17		
5	5	5	10	5	10	5	5	5	10	5	5	5	-	-	-	5	15	100

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ РОБІТ

Контрольний захід	Бали
Модуль 1	30
Опитування (співбесіда)	15
Модульне тестування	10
Індивідуальне письмове завдання	5
Модуль №2	40
Опитування (співбесіда)	25
Модульне тестування	10
Індивідуальне письмове завдання	5
Модуль №3	15
Опитування (співбесіда)	10
Індивідуальне письмове завдання	5
Екзамен	15
Разом	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: 100-БАЛЬНА, НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D		
60-66	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Аркас М.М. Історія України-Русі / вступ. слово і комен. В.Г. Сарбея; факс. вид. К.: Вища шк., 1990. 456 с.
2. Білоцерківський В.Я. Історія України. К., 2007. 536 с.
3. Бойко О.Д. Історія України: посібник для студ. вищ. навч. закл. 7-е вид., доп. К.: Академвидав, 2018. 720 с.
4. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України: навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 256 с.
5. Гончарук П.С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст.: курс лекцій. К., 2005. 526 с.
6. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К.: Т-во «Знання» України, 1991. 240 с.
7. Історія Русів / пер. І. Драча; вступ. слово В. Шевчука. К.:Радянський письменник, 1991. 318 с.
8. Історія України: навч. посіб. для студ. неісторичних спец. / Р.Д. Лях та ін. Донецьк: Центр підготовки абітурієнтів, 1998. 396 с.
9. Історія України: навч. посіб. / В.І. Танцюра, С.М. Куліш, О.О. Пересада. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. 492 с.
10. Історія України / В.Ф. Верстюк та ін.; під ред. В.А. Смолія. К.: Альтернативи, 1997. 424 с.
11. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / Бут О.М. та ін.; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О.І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2016. 644 с.
12. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 1994. 656 с.
13. Крилова Н. І., Сараєва О. В. Історія та культура України (XX–XXI ст.): навч. посіб. Маріуполь: ПДТУ, 2018. 157 с.
14. Крип'якевич І.П. Історія України. 2-е вид., перероб і доп. / відп. ред. Ф.П. Шевченко, Б.З. Якимович. Львів: Світ, 1992. 560 с.
15. Комарницький О.Б. Історія України: навч. посібн. для студ. коледжів, технікумів та училищ. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2015. 596 с.
16. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І.І. Тюрменко. К.: Центр учбової літератури, 2011. 370 с.
17. Мадей Н.М. Історія української культури: навч. посіб. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 316 с.
18. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семенко В.І. Історія України. Неупереджений погляд: факти, міфи, коментарі. Харків.: ВД «ШКОЛА», 2007. 592 с.
19. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Романа Ключка; перероб. і доп. вид. Харків: Книжковий клуб «клуб сімейного дозвілля», 2021. 512 с.
20. Рибак І.В., Матвеев А.Ю. Історія України. К., 2005. 200 с.
21. Сараєва О. В. Історія України: актуальні питання XX–XXI ст.: навч. посіб. для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. Маріуполь: ПДТУ, 2016. 198 с.
22. Северинюк В.М. Конспект лекцій з історії України IX–XIX ст. Дніпропетровськ, 2001. 99 с.
23. Северинюк В. Україна козацька: історична поема. К.: Вид-во «Ліра-К», 2017. 394 с.
24. Северинюк В.М. Отак ми дружили з Москвою: поема-хроніка. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2020. 168 с.
25. Субтельний О. Україна: історія / пер. англ. Ю.І. Шевчука; вст. слово С.В. Кульчицького. 2-е вид. К.: Либідь, 1992. 512 с.
26. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: в 2 т. Том 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. К.: Наукова думка, 1996. 590 с.; Том 2: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918

27. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 4-е вид. К.: Критика 2009. 584 с.

Допоміжна

1. Алексієвець Л.М. Києво-Могилянська академія у суспільному житті України і зарубіжних країн (XVII–XVIII ст.). Тернопіль : Збруч, 1999. 264 с.
2. Архітектура Львова. Часи і стилі XIII–XXI ст. / М. Бевз та ін. Львів: Центр Європи, 2008. 720 с.
3. Аршинов П. Історія махновського движенья (1918–1921). Запорозьке: Дикое Поле, 1995. 248 с.
4. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани запорізького козацтва. К., 1993.
5. Гійом Левассер де Боплан. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що простягаються від кордонів Московії до Трансильванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воєн. – К.: ФОП Стебляк, 2012. 168 с.
6. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття : навч. посібник / Я. Грицак К.: Генеза, 1996. 360 с.
7. Грозовський І.М. Право Нової Січі (1734–1775 рр.): навч. посіб. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ. 108 с.
8. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого сторіччя. К.: Український письменник, 1994. 413 с.
9. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953 рр.: в 2 т. К., 1994.
10. Іван Мазепа: худож.-док. книга / упоряд. і передм. В.О. Шевчук К.: Веселка, 1992. 132 с.
11. Історія української архітектури / Ю.С. Асєєв та ін.; ред. В.І. Тимофієнко; Українська академія архітектури. К.: Техніка, 2003. 472 с.
12. Гвоздев О.О. З історії театру і драми: навч. вид. / О.О. Гвоздев. Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 200 с.
13. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К.: Вища шк., 1994. 539 с.
14. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: Кордони, населення, право. К., 1996.
15. Дзюба І.М. Тарас Шевченко. Життя і творчість. 2-ге вид., доопрацьов. К.: Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. – 718 с.
16. Кіномистецтво України в біографіях: кінодовідник / Державний комітет телебачення і радіомовлення України. К.: АВДІ, 2004. 712 с.
17. Коваль М.В. ОУН-УПА: між «третьім рейхом» і сталінським тоталітаризмом // Укр. іст. журнал. 1994. № 2–3.
18. Коваль М.В. Друга світова війна та історична пам'ять // Укр. іст. журнал. – 2000. – №3–4.
19. Костомаров М.І. Галерея портретів: біогр. нариси / упоряд. і передмова В.О. Замлинського; пер. з рос. М.М. Ілляш. К.: Веселка, 1993. 326 с.
20. Котляр М.В., Смолій В.А. Історія в життєписах / пер. з рос. К.: Час, 1994. 328 с.
21. Кривошеєва Л.М. Історія української культури: методичні рекомендації до самостійної роботи / Л. М. Кривошеєва. Запоріжжя: КПУ, 2011. 63 с.
22. Кулиняк Д.І. Соловецький в'язень. Останній кошовий Січі Запорозької: іст. нарис. К.: Радянський письменник, 1991. 72 с.
23. Культура і побут населення України: навч. посіб. / В.І. Наулко та ін.; вид. 2-е, доп. і перероб. К.: Либідь, 1993. 288 с.
24. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М.М. Закович та ін. 4-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2009. 589 с.
25. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга полов. XIX – поч. XX ст.). К.: Стило, 2001. 585 с.

26. Мовчан О.М. Голод 1921–1923 рр. в Україні // Укр. іст. журнал. 1990. № 10, 12.
27. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ ст. / ред. В. Сидоренко; Акад. мистец. України. К.: Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
28. Петрук Н.К. Українська духовна культура XVI–XVII ст.: соціальна організація і формування простору національного буття. Хмельницький: П.П Ковалинський В.В., 2007. 288 с.
29. Попович М.В. Нарис історії культури України. К.: АртЕл, 1998. 728 с.
30. Римаренко Ю. І. Національний розвій України: проблеми і перспективи. К.: Юрінком, 1995. 272 с.
31. Самостійна Україна: зб. програм українських політичних партій поч. ХХ ст. Тернопіль, 1991. 83 с.
32. Северинюк В.М. І Конфуцій, і Шевченко. Вибране. К.: Вид-во «Ліра-К», 2021. 276 с.
33. Сокульський А.Л. Козацька Хортиця: історико-культурне значення в процесі виникнення і становлення запорозького козацтва: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2008. 766 с.
34. 100 видатних українців / Н.В. Астапенко та ін. К.: Вид-во Арій, 2006. 496 с.
35. Сушко К.І. Це – Україна! Ми – українці!: есеї. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2023. 344 с.
36. Усенко П. Чи був Михайло Грушевський президентом України? (Від історії національної катастрофи до катастрофи національної історії). К.: Нора-друк, 2003. 100 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Інститут історії України НАНУ - <http://history.org.ua/>
2. [Ізборник](http://litopys.org.ua/) - <http://litopys.org.ua/> <http://litopys.kiev.ua/>
3. EXLIBRIS :: українська електронна бібліотека - <http://www.ukrexlibris.com/>
4. Українська історична бібліотека - <http://ukrhistory.narod.ru/>
5. Історична веб-хрестоматія UKRAÏNARUS' - http://geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html
6. Козацтво XV-XXI ст. - <http://cossackdom.com/>
7. [Українські сторінки - історія національного руху України](http://ukrstor.com/) - <http://ukrstor.com/>
8. [Правителі України](http://pravyteli.onestop.net/) - <http://pravyteli.onestop.net/>
9. [История Украины/Сергей Синило](http://members.tripod.com/~sesna/ukraine/) - <http://members.tripod.com/~sesna/ukraine/>
<http://sesna.tripod.com/ukraine/>
10. [Історія України](http://uahistory.kiev.ua/) - <http://unitest.com/uahist/> <http://uahistory.kiev.ua/>
11. [Український одяг XIV - XVIII ст. Костюм Запорізького козацтва](http://sweetukraine.narod.ru/odyag/odyag1.html) - <http://sweetukraine.narod.ru/odyag/odyag1.html>
12. [Південно-західний фронт](http://www.ugz-front.h1.ru/) - <http://www.ugz-front.h1.ru/>
13. [Галицька Україна](http://halychyna.ukrbiz.net/) - <http://halychyna.ukrbiz.net/>
14. [Помаранчева хвиля](http://www.orange-wave.narod.ru/) - <http://www.orange-wave.narod.ru/>
15. [Хортиця](http://lazar.hortitsa.iatp.org.ua/) - <http://lazar.hortitsa.iatp.org.ua/>
16. [Крим та кримські татари](http://kirimtatar.com/) - <http://kirimtatar.com/>
17. [Українська електронна бібліотека](http://ukrcenter.com/library.asp) - <http://ukrcenter.com/library.asp>
18. [Уроки історії: Голодомор 1932-33 гг.](http://golodomor.org.ua/) - <http://golodomor.org.ua/>